

## FELHASZNÁLT IRODALOM

- <sup>1</sup> Ürmösi József: A gyakorlati teológia főbb irányelvei. Székelyudvarhely, 1929.
- <sup>2</sup> Borbély István: Unitárius egyházszertartástan. Kolozsvár, 1930.
- <sup>3</sup> Gladden, Washington — Kiss Sándor: A keresztyén pásztor és a dolgozó gyülekezet. Székelyudvarhely, 1928.
- <sup>4</sup> Kovács Albert: Homiletika. Bp. 1904.
- <sup>5</sup> Ravasz László: Az igehirdetés elmélete. Pápa, 1915.
- <sup>6</sup> Davis, Ozora S.: Principles of Preaching. Chicago, 1935.
- <sup>7</sup> Park, John Edgar: The Miracle of Preaching. New York, 1936.
- <sup>8</sup> Sulyok Elemér: Az igehirdetés nyelve. Teológia 1971. 3. szám.
- <sup>9</sup> Edwards, O. C.: Elements of Homiletic. A Method for Preparing to Preach. New York, 1982.
- <sup>10</sup> Transforming Words. Six Essays on Preaching. Edited and with an Introduction by William F. Schulz. Boston, 1984.
- <sup>11</sup> Craddock, Fred B.: Preaching. Nashville, 1985.
- <sup>12</sup> Buttrick, David: Homiletic. Moves and Structures. London, 1987.

## BENEDEK SÁNDOR

### A LELKÉSZ HITVESTÁRSÁNAK SZEREPE A GYŰLEKEZET ÉLETÉBEN

Vannak, akik azt mondják, hogy a lelkéssel kapcsolatos álláspont a csak 2—3 évtizedihez viszonyítva átértékelődött. Ez igaz, de nem át-, hanem újraértékelődött, és ez vonatkozik a lelkész hitvestársára is. Sokat beszélünk — és ez természetes is — a lelkészi hivatásról, annak összetevőiről, az ezekkel járó erkölcsi felelősségről. Ezen összetevők között első helyen áll annak a kérdésnek megválaszolása, hogy ki a lelkész legközvetlenebb munkatársa? A válasz nagyon egyszerű: a hitvestárs.

Tárgyunk megközelítésének fontos feltétele annak tisztázása, ill. kijelentése, hogy a lelkészi szolgálat nem foglalkozás, hanem hivatás, mely megnevezés megközelítően csak az orvosokra vagy pedagógusokra vonatkozik, de a közösségi élet munkálása sem az orvosnára, sem a pedagógus feleségére nem ró olyan felelősséget, mint a papnéra. Éppen ezért a lelkészi hivatás betöltésénél nagyon komoly, rendkívül fontos a lelkészné személye. S ha ezen állítás mellett maradunk — márpedig ezt kell tennünk — tisztáznunk kell azt is, hogy milyen legyen a papné?

A hozzá illő segítő társ vagy élettárs megválasztása a társadalmi élet minden területén nagyon lényeges és fontos, de a lelkész esetében ez aláhúzottan hangsúlyos. Nem vagyunk kiválasztott, felsőbbrendű kategória. A mércét és ezzel az értékelést is nem annyira mi, mint inkább a ránkfigyelő világ emeli magasra. Jó ez? Igen, ha ehhez fel tudunk nőni, hűek tudunk maradni azokhoz, akiket így mérnek.

A kérdés kapcsán nagyon sok vonatkozásban kísértésbe estem, mert dolgozatom és ennek központi kérdése csak látszatra egyszerű. Az ezerarcú élet ezernél több kérdése rejlik benne és vár legalábbis megközelítő eligazítást azokért, akik a példamutatásra elkötelezettek, illetve elkötelezték magukat, lelkészekért és lelkésznékért.

Családalapítás előtt álló, a családi élet örömeit és gondjait is csak „gyermekként“ ismerő fiatalok és jelen esetben leendő lelkészek számára a leendő feleség, a lelkészné szerepéről, jelentőségéről írni nem könnyű, de kell. Az ún. családi tanácsadás, a párválasztás általános értelmezésén túl, a mi esetünkben, többről van szó: az Isten és ember szolgálatára elhívott lelkész legközvetlenebb, legőszintébb segítőtársáról.

A párválasztás, a „papné“ megválasztása a lelkész szívügye s ebben eligazítást, tanácsot adni a mi feladatunk. Nagyon boldogok lennénk, ha dolgozatunk az Istenországát építeni akaró lelkészjelöltek lelkében visszhangot verne. Akiknek szívügyük az Isten- és emberszolgálat, azoknak önmagukban tudatosítaniuk kell, hogy az egymás életében gyökerező és példamutatásra elkötelező egymáshoz illőség az élet egyetlen területén sem annyira kötelező, mint a lelkész életében.

Tehertétel ez? Nem! Nagyon szép elkötelezés, amit, ha valaki — lelkész, lelkészné — nem tud vállalni, ne üljön fel arra a vonatra, amely a gyülekezeti szolgálat állomásán áll meg.

A társadalmi élet különböző területein dolgozók feleségének lehet megtisztelő címük, megszólításuk, a „tiszteletes asszony“ megszólítás csak a lelkészné kiváltsága. Egy idegen költő azt mondta, hogy a magyar nyelvnek egy nagyon szép szavát irigylil tőlünk: ez az *édesanya*. Ilyen szépen egyetlen nyelv sem fejezi ki az anyaság lényegét. Nem vagyok nyelvész és nem is próbáltam utána nézni annak, hogy van-e nyelv, mely ilyen szépen fejezi ki a papné megszólítást, mint a „tiszteletes asszony“.

Mélyen az ember teremtettségében rejlő és az élet, a családi élet lényegét meghatározó isteni ígéret és ebből eredő elvárás van az 1Móz 2,18-ban olvasható bibliai szavakban: „És monda az Úr Isten: Nem jó az embernek egyedül lenni; szerzek néki segítő társat, hozzá illőt.“ A hangsúlyt itt nem annyira a segítő társan, hanem inkább a „hozzá illón“ érzem. Természetes, hogy a kettő szerves egységet képez. Két ember élete külön-külön is egész élet, de a hozzáállóság törvényének a megvalósulásával válik teljessé. Az egymást kiegészítő és egymás által egységes egészet képező életparancs mindenkire vonatkozik, de aláhúzottan igen a lelkészre, mint egy valláserkölcsei közösség életéért felelős vezetőre és a lelkésznére, akinek teljes étellel kell igazolnia a hozzá illőséget.

Eppen azért, mert nagyon fontosnak tartjuk a lelkész hitvestársának szerepét a gyülekezeti életben, felelnünk kell arra a kérdésre: milyen legyen a lelkész felesége? Mit vár az egyház, mit várnak a hívek és hangsúlyozottan a feleségek és anyák a tiszteletes asszonytól, és hogyan felelhet meg a papné a vele szemben támasztott elvárásoknak.

1. Legyen hívő asszony, aki azonosulni tud a lelkész minden munkájával, és hitéről ne csak beszéljen, de azt életével is igazolja. Ennek érdekében meg szívlelendőnek tartjuk, hogy a lelkész felesége, a gyülekezet papnéja lehetőleg abban a hitben nőjön fel és azt a vallásos nevelést kapja, amit majd munkálnia kell. Ezt nem a kizárólagos-

ság elve alapján mondjuk, de nagyon jönak tartjuk. S ha nem abban a hitben nőtt fel, tudjon belenőni azokba az elvárásokba, amelyek által válhat csak a lelkész hozzáillő társává, jó papnévá és érdemessé a „tiszteletes asszony“ elnevezésre. Ennek betöltése az értelmes szív, a hívő lélek által éppen a papné számára termi meg azt a gyümölcsöt, ami a szívnek és a szónak is jóízt ad.

2. Legyen ideje templomba járni. Ennek érdekében tudjon lemondani olyan dolgokról, amelyeknek talán nagy a vonzásuk. Megbotránkoztató az, ha a templomba igyekvő hívek azt látják, hogy a lelkészné más irányba veszi útját. Ez alól még az sem mentheti fel, ha állandóan nagy elfoglaltságára hivatkozik, habár ilyen eset gyakran előfordul a papnéfeleség és édesanya életében. Ha ez nem mondvacsinált és nem csak mentegetőzés, a hívek elfogadják, megértik és esetenként még segítik is. A papnének templombajárnia nemcsak önmagaért és a gyülekezetért kell, de a lelkésznek is igen nagy szüksége van arra, hogy felesége és legjobb ismerője hallgassa szolgálatait és mondjon véleményt azokról. Ezek a megjegyzések nagyon sok lelkészt mentettek meg az ellaposodástól, a modorosságtól és az ún. háttérbírálatoktól. Ennek viszont előfeltétele, hogy a lelkész is akarja, igényelje a segítséget és ne akarja elhallgattatni a jóindulatú megjegyzéseket azzal, hogy te nem értesz hozzá. És itt nagyon jönak tartjuk azt, ha a lelkész felesége a gyülekezet énekvezére is; a lelkész és énekvezér jól egybehangolt munkája igen hasznos lehet és sok elismerést szerezhet.

3. A lelkészné azonban nemcsak gyülekezeti tag és esetenként jó munkatárs, de feleség is, „...koronája az ő férjének“ (Péld 12,3). És nagyon szomorú, ha nem az. Vitathatatlanul beigazolt igazság, hogy egy megértő és minden vonatkozásban sorsközösséget vállaló asszony nélkül a világ egyetlen férfia sem érvényesülhet. Ez a tétel hangsúlyozottan vonatkozik a lelkészre, aki az élet nagy alkalmainál ott van — kereszttel, konfirmál, esket, temet — mint híveihez legközelebb álló, akivel szívesen osztanak meg örömet és bánatot, akinek ajkáról „igeként“ kell hangozniok a szavaknak a papné, a család által igazoltan. Szegényes és hidegen koppanó minden szó, ha nincs annak az életben aranyfedezete.

4. A lelkészné anya is, aki „vigyáz a házanépe dolgára, és a restségnek étkét nem eszi“ (Péld 31,27), aki nemcsak mondja, de éli is: „akarom, fontos ne legyek magamnak“ (Reményik S.) Akihez a gyermekek szeretetében gazdagodni akarók, és a gyermekek nevelését szívügyüknek tekintő és azzal sokat törődő anyák is tanácsot kérni szívesen mennek. A lelkészi lakás falai nagyon átlátszóak és a lelkészi család előtt nem lehet közömbös az, hogy akik azon benéznek, mit látnak ott. Viszont ez azt is jelenti, hogy a lelkészcsalád nem egy ún. „lőrésen“ keresztül tekint ki a gyülekezetre, a családi otthonokra és néz be a családok életébe. Ha nyitott ház a lelkészi lakás, akkor szélesre tárulnak nemcsak a hívek családi otthonának ajtai, de a szívek is.

Összegezve a lelkészével kapcsolatban támasztott pozitív elvárásokat: legyenek a papnék sokraigyekvő, szorgalmas Márták, de legyen idejük időről időre Jézus szavait hallgató Máriaként a „jobbik részre“ is időt áldozni, azzal is törődni.

5. Szólnunk kell arról is, amit az apostol így fogalmazott meg „Mindeneket megpróbáljatok és, ami jó, azt megtartsátok“ (1Tessz 5,21). Nagyon megszívlelendő ez a figyelmeztetés. Ezzel kapcsolatban a káros

szenvedélyekre gondolok (pl. a dohányzás) a beleszólás igénye nélkül. Nem lehetnek a lelkésznének negatív szokásai? Sajnos igen, de ezzel ne hivatkozzék. Vonuljon be belső szobájába és gyakorolja titkon, hogy ne róják meg nyilvánosan. Ezeket a leendő lelkészeknek mondjuk a leendő lelkésznék érdekében. Lehet hogy szemtől szemben a hívek részéről nem, vagy csak nagyon ritkán hangzik el megjegyzés, de ez nem az elfogadást, elismerést jelenti, hanem a tiszteletről vall, amivel híveink felnéznek a lelkészre, ez pedig nagyon sokat jelent és megér egy kis lemondást. Ismétlem, nekünk más mértékkel mérnek, mint a társadalmi élet más területein.

Dolgozatunk végén arra gondolunk, hogy egy kis fordítással arról is kellene, jó lenne beszélni: „Mi a lelkész szerepe a gyülekezet életét szívéen viselő lelkészné életében?” Akik a gyülekezeti szolgálatban éveket, évtizedeket eredménnyel töltöttek, lehet, hogy magukban elmosolyodnak a témafordításon, de hisszük, hogy állításunk igazságát elismerik. A leendő lelkészeknek tudniuk kell azt, hogy „Megnyerte a jót, a ki talált feleséget, és vett jóakaratot az Úrtól“ (Péld 18,22). Éppen ezért „Úgy kell a férfiaknak szeretni az ő feleségüket, mint az ő tulajdon testüket. Aki szereti az ő feleségét, önmagát szereti“ (Ef 5,28). Ezen túlmenően pedig „ne legyetek irántuk keserű kedvűek“ (Kol 3,19).

ARTHUR J. LONG

## JOSEPH ESTLIN CARPENTER ÉLETE ÉS MUNKÁSSÁGA\*

1927-ben, az oxfordi egyetem hivatalos szónoka ezekkel a latin szavakkal emlékezett meg Joseph Estlin Carpentréről, aki a Manchester College-nak az utóbbi 100 esztendőben egyik legkiemelkedőbb személyisége volt: „Tudós, melegszívű és igazi keresztény lélek volt, akit az Intézet és a Teológia egyaránt megrendülten gyászolt.“<sup>1</sup> Sajnos, nevét az unitárius közösségen kívül ma alig említik, sőt, unitárius körökben sem örvend a korábbi nagy hírnevének. Pedig nem lehet eléggé méltányolnunk a Manchester College történetében játszott fontos szerepét, valamint korának tudományos világában elfoglalt kiemelkedő jelentőségű helyét.

1875-ben, rövid lelkészi szolgálata után, Carpenter visszatért a Manchester New College-ba, Londonba, amelynek korábban növendéke volt, és ahol az egyháztörténelem, az összehasonlító vallástudomány és a héber nyelv professzora lett. Attól az időtől kezdve egészen halá-

---

\* Megjelent *Life and Work of Estlin Carpenter* címen az oxfordi Manchester College alapításának 200. évfordulója alkalmából kiadott *Truth, Liberty, Religion* c. kötetben, Oxford 1986. 267—289. Rövidített szöveg, fordította dr. Kovács Lajos.